

Arbres a Manresa

Manresa juga a primera divisió al bàsquet i a d'altres lligues entre ciutats, entre les quals la del llegat religiós, la de les catedrals gòtiques, la del cicle de l'aigua, la dels inicis de la industrialització tèxtil i, especialment, en la de bellesa dels horitzons que l'envolten i emmarquen el paisatge. Però en qüestió d'arbres urbans, Manresa queda a una categoria per sota de les ciutats capdavanteres; no hi ha a Manresa arbres tan destacats com els xiprers dels pantans del parc de la Ciutadella o les grans bellaombres de Barcelona, els arbres manresans no solen arribar a les mides dels arbres dels parcs i dels jardins particulars d'Olot, els plàtans del Passeig no són tan impressionants com els dels Camps Elisis de Lleida, i no tenim cap jardí botànic històric com el de la Universitat de Barcelona. Tanmateix, progressem i ens hi acostem. En els darrers decennis, la ciutat de Manresa ha guanyat en massa arbòria pel creixement natural dels seus arbres, pel nou arbrat en carrers i places i pel fre a les podes abusives o contraindicades. Finalment s'ha entès que un arbre ornamental en bon estat de salut no necessita ser podat.

Els arbres són puntals de la bellesa, la naturalitat i la confortabilitat dels espais oberts. La ciutat no n'és l'excepció sinó, ben al contrari, els arbres dels espais públics de la ciutat són els que més importen simplement perquè és a la ciutat per on més ens movem. Repassem breument allò més remarcable dels arbres de Manresa.

A Manresa salta a la vista l'omnipresència dels plàtans, sobretot a la tardor quan les seves fulles prenen color d'aram. Als populars plàtans del Passeig afegim-hi els del passeig del Riu, els gran plàtans de la vora del Cardener entre la fàbrica dels Panyos i el pont Nou, els que emmarquen la carretera al Xup, els de l'antiga estació Baixador dels FGC reconvertida en aparcament del carrer Saclosa, els del parc de La Seu, els dels carrers de cal Gravat i del polígon de Bufalvent, i els més recents plantats a la nova avinguda dels Països Catalans entre Els Trullols i la plaça de Prat de la Riba, i haurem abastat ja la majoria del verd de Manresa. Caldria tendir a la diversificació; la quota de plàtans tan típics de places i passejos ja està completa a Manresa.

Més enllà dels plàtans, altres espècies d'arbres donen caràcter als carrers més afortunats de Manresa. Pocs coneixerien el carrer del Dr. Llatjós si no fos per les seves pereres de flor, de la Xina o de Callery que a la primavera s'omplen de flors blanques i que a la tardor canvien el verd de les fulles pel groc. Ben a prop, al carrer de la Divina Pastora destaquen els castanyers d'índies per les seves grans fulles palmades i la florida espectacular i, al carrer Nou de Santa Clara, els arbres del paradís, soferts i de fulles grisencues. Vist el seu bon resultat, les pereres de flors es van incorporar al 2021 a una de les voreres de la via de Sant Ignasi davant del Museu. A la nova urbanització de la plaça del Remei i de l'avinguda de Bertrand i Serra, s'hi han plantat castanyers d'índies de flors vermelles i aurons argentats de fulles vermelles a la tardor, ambdós arbres de varietats híbrides de jardineria. Els carrers Jacint Verdaguer, Joan XXIII, la part més alta del carrer Sant Cristòfol i el carrer Pau Picasso tenen mèlies, aquell arbre de fulles dues vegades compostes i fruits secs esfèrics que a l'hivern pengen de les branques nues i que només les cotorres van a buscar. Els freixes que ombregen les voreres de l'avinguda de Les bases de Manresa no són d'una sola espècie, per això els seus canvis estacionals no van sincronitzats. Si ens movem més pel centre, els arbres que fan agradable el carrer Guimerà són liquidàmbar i, a la plaça de Sant Domènec, la florida rosada dels arbres de l'amor proclamarà l'arribada de la primavera. El carrer Carrasco i Formiguera i d'altres a Manresa tenen lledoners, l'arbre que progressivament pren el paper del plàtan a moltes ciutats perquè no és sospitós de causar al·lèrgies. El pi blanc és l'arbre dominant al parc de Puigterrà, mentre que els millors exemplars de pi pinyer són al parc de Sant Ignasi i al volt de l'estany de L'Agulla. Cal recordar també els grans xiprers de capçada estreta del cementiri, inequívoc símbol de pau i repòs.

Malgrat probables variacions locals, més encara dins de la trama urbana, els sòls a Manresa són en general calcaris. Per això és arriscat el futur a Manresa de les espècie d'arbre que no toleren l'excés de carbonat

càlcic com són els ginkgos plantats al carrer de Sant Josep, els liquidàmbar del carrer Guimerà i els arbres de les tulipes, alguns ja substituïts per erables, del carrer d'Alfons XII rebatejat a passeig de la República. Tot i ser espècies d'arbre ben vingudes que sumen biodiversitat, a Manresa no són les més indicades, ni aquelles que segur que prosperaran sense atencions ni manteniment.

Si ens fixem en els arbres individualment, a la ciutat de Manresa destaquen pel port i per les mides com a mínim el xiprer de can Font, el cedre de La Balconada situat prop del monument a l'escut de Manresa que alça les quatre barres, l'arbre de les tulipes de la plaça de La Creu i la palmera (*Washingtonia filifera*) de l'agrupament escolta Cardenal Lluç, situada al pati interior de la casa del carrer Vallfonollosa 11, prop de La Seu. L'om que per fi ha arrelat bé a la Plana de l'Om és un *Ulmus pumila*, l'anomenat om de Sibèria, resistent a la malaltia de la grafiosi que tan mal ha ocasionat als oms autòctons (*Ulmus minor*), com també són *Ulmus pumila* els oms dels carrers Prudenci Comellas i Salvador Espriu, els que es troben als espais enjardinats de La Balconada i de cal Gravat, i els que creixen subespontanis a la riba del Cardener vora l'estació.

Arbres i arbredes són també fites destacades de l'Anella Verda. D'una banda hi ha els boscos clars, de passejada amable, gravats a la memòria col·lectiva com quelcom consubstancial de l'essència manresana; tots coneixem l'alzinar de Les Marcetes a Viladordis, el Suanya amb els seus pins pinyers i pins blancs altíssims vora la riera de Rajadell, i el bosc del Balcells, al peu de Collbaix, també una pineda mixta de pi blanc i pi pinyer. D'altra banda hi ha boscos més espontanis que destaquen per la composició florística, per ser quelcom especial; són, com a mínim, l'albereda de Can Poc Oli a la confluència entre la riera de Rajadell i el Cardener, i els boscos caducifolis dominats per l'auró negre que ocupen trams de les obagues de la Torre de Santa Caterina i dels Polvorers a la vall del Cardener, de l'Agneteta, del Suanya i de la font de l'Arrel a la vall de Rajadell, i del cingle de Roca Tinyosa a la vall del Llobregat. El plàtan de la font de Sant Pau, segurament l'arbre de tronc més gruixut a Manresa, i el pi panxut del gorg Blau, un bell exemplar de pi pinyer, justifiquen per ells sols un matí de caminada per l'Anella Verda.

Des de fa anys, Manresa compta amb dues valuoses eines per conèixer i preservar els arbres, que convindria fer servir més sovint. Amb el creixement pausat dels arbres, ambdues eines continuen vigents en més del 90% al 2024.

L'any 2004 es va publicar el llibre "Arbres de Manresa", un treball de Florenci Vallès editat per l'Ajuntament de Manresa. El llibre explica amb descripcions precises en format de fitxa i bones fotos la majoria d'espècies d'arbres de la ciutat, incloent aquelles més freqüents, i informa d'on es troben. És molt recomanable per conèixer més sobre els arbres i els caràcters per identificar-los.

L'any 2010, l'Ajuntament de Manresa va aprovar el "Pla especial urbanístic de protecció d'arbres i arbredes d'interès municipal", que cataloga i protegeix, almenys sobre el paper, 99 arbres i 51 conjunts d'arbres del terme de Manresa. Però la catalogació no ha estalviat als arbres les pertorbacions naturals ni, en diversos casos, les d'origen humà. Entre les baixes per ressenyar hi ha el freixe de Can Font ja decrèpit al temps de redactar el Pla, el pollancre de la plaça de l'Excursionisme -una pèrdua especialment lamentable perquè aquella part del barri de plaça Catalunya és la més faltada de verd a Manresa-, i els plàtans de la piscina municipal, primer torturats per podes i després eliminats amb les obres d'urbanització de l'entrada i de l'aparcament. El 2014, una ventada va escapçar el cedre del jardí de Casa Caritat, però es manté encara ferm.

Tot i haver de restar algunes pèrdues, el balanç de les darreres dècades, com ja afirmàvem d'inici, és positiu. La promoció d'ascens a primera es juga en la resolució del conflicte per l'espai quan els arbres es fan grans de debò. Si s'aconsegueix mantenir el criteri d'evitar o minimitzar la poda i seleccionar en favor d'arbres grans amb espai suficient, disposats poc densos, Manresa també pot arribar a destacar per la varietat i la qualitat dels arbres urbans; és només qüestió de temps i d'un mínim d'atenció. El riu hi juga a favor a tota la façana sud monumental. Els arbres de la ciutat ens desperten la curiositat per la complexitat de la natura, ens fan

adonar del cicle de les estacions, creen hàbitat i aliment pels ocells i per d'altres grups d'animals, fan ombra i donen frescor a l'estiu, pacifiquen el trànsit, esmorteixen els sorolls i encara podeu afegir alguns beneficis més; en definitiva, fan la vida a la ciutat més bonica, més lligada a la natura, més saludable i més interessant. Els arbres a la ciutat no són una qüestió menor, tinguem-los molt en compte!

Jordi Badia

El Pou, gener 2024